

Avskrift.

Inv. 154.737
Inv. 154.737

1868/25

Fru Ahlsted i oktober 1925.

Meddelande till Nordiska Museet.

Vid ombyggnad under sommaren 1925 fann man vid nabogården nr.12 Fru Ahlsted, mitt under salgolvet ett hästhufvud liggande med nacken åt norr och tänderna åt söder. Ägarna kastade det ut i en torfgrav. Eftersom jag strax fick veta det, upptogs det åter och nu har jag tillvaratagit detsamma för Nordiska Mu- /seet/ folkloristiska afä. Ni vill väl hafva det?

Vi kunna ju i detta fynd tydligen spåra en Odins kullt som fortlevat in i våra dagar. Gården var byggd på bar plats 1824. Vid gården nr. 2 Fru Ahlsted fanns vid rivning för en 20 år sedan under ett boningsrum 4 stycken hästskallar en i varje hörn. Denna gård var byggd på bar plats 1799. Vid rivning å ett hus i vestra Virested, Börsarp socken, för en 19 - 20 år sedan, fann man två hästhufvud-ovan-skallar, de äro nu på Trelleborgs fornsamling på min tillvaratagnings skull. Detta hus var byggt i mitten av 1700-talet och skallarna lågo under dörrtröskeln vid ingången.

Med högaktning

Olof Christoffersson

Fru Ahlsted den 4 Dec. 1925.

Till Nordiska Museets arkiv.

Ursäkta att det dröjt en tid med insändandet av hästskallen. Det har varit brått med hästarna så att jag har ej haft tid att köra särskilt till station, och nu har det blivit en riktig rakkar vinter för oss ovana sydskaningar.

Hästskallen fanns i somras vid rivning av den s.k. "sommarstuen", å gården nr. 11, 12, Fru Ahlsted, som nu kallas Edingburg. Den är belägen sydost från Fru Ahlstads kyrka, rakt söder om Långåkra gård, se ekenomiska kartbledet, Anderslöf (den som jag bebor, namnet var så under mitten av 1700-talet. Då hette Edingburg Brödåkra båda dessa namn äro ju gamla, (se min Skytts Häradsbok). Hästskallen låg mitt under salsgolfvet med tänderna vättande åt söder, (enligt bonde vädersträcket som är ingrodd i folktraditionen. I verklighet skulle ju enligt kompass norr vridas litet mera åt väster men bönderna har sitt vädersträck i hufvudet och dess namn äro (oppad) (norrut), norra (söderut), hened (österut), udad (västerut). Är detta förut känt på Nordiska museet? Tacksam för svar å detta.

Nu får jag väl börja på nytt om fyndomständigheterna angående hästskallen.

Den låg mitt inder salsgolfvet med tänderna åt ovannämnda vädersträck, åt söder, och pannbenet uppåt med cirka 10 cm. fyllning mellan brädgolfvet och skallen. Gården är byggd 1825 å bar plats. Liknande hästskalle fynd är gjort för omkring 15-20 år sedan å gården nr. 2, Fru Ahlstad (den mellersta på detta nummer). Här var det under storstugans golf och det låg ett i varje hörna, hur de lågo minnes ej min berättare, ty han var så ung då. Denna gård var byggd å bar plats 1799.

För en del år sedan (omkr. 10-12) fanns det vid rivning av ett gammalt hus (fr. ~~thinstav~~ 1750 talet, kanske äldre) i vestra Virestad Bösarp socken, under golfvet i förstugan tvenne häst-~~ovan-~~skallar, ej underkäkar. Jag stälde om så att de blevo tillvaratagna och sända till Trelleborga museem, där de ännu finnas.

I detta kan man väl tydligen spåra en gammal till vår tid fortlevande Odinskult.

Under senare eller kristentid kalldes Odin som red i luften ej Oden av de gamla utan han kallades ju Jätten eller Nordskytten. Med denna Jätte eller Nordskytt stod bönderna i ett mycket vänskapligt förhållande, ty han var ju den enda som kunde hjälpa bönderna mot herrarna, jemför min sägen om mannen som red med Jätten, å sid. 337, i Skytt Häradsboken. Tydligen en gammal i senare tid omgjord för svenska förhållanden. Vid hästen skulle det ju enligt ännu i Fru Ahlstad levande personer, lemnas några oskurna hafrestrån till Nordskyttens häst, annars hade de ej välsignelse och lycka med den andra grödan.

Att det nu vid husbygge lades en hästhuvudskalle under boningsrummen var ju tydligen ett hus-

offer, som det var av häst så var det ju tydligen härstammande från hedentro. Som nu detta också är ett sto skall man ju kunna tänka sig att husoffret gjordes av ett sto för att därmed tilldraga sig Nordskyttens hingst Sleipner till bondgården eftersom husofferskepnan var ett sto och således också komma att stå mera vänligt med (Oden) Nordskytten: böndernas hjälpare mot herremakter.

I bondekulturen finnes ju ett annat kvar som tydligt är en kvarleva från Odins och Torskulden. Det är nämligen våra sydsåkanska hemslöjdsväfnader. Vi har ju rödlakansväfnader med den av våra hemslöjdsdamer s.k. bäckahästen. Men känner vi bondekulturen rätt så är det vist icke någon bäckahäst som bondkvinnorna sutto och värde, nej långt, långt därifrån. "Bonemor^{na}" voro allt för vadda om sina döttrar angående bäckahästen, som var samma som Ellemannen vilken med sina kärleksförelser förförde så många unga kvinnor, jag har hört många som långtifrån kan gå i tryck. en har jag ju i min Skytts Häradsbok, se sid. 616. En annan kan jag ju berätta här i största korthet. Den kan ju anses litet rå och ohysadt att en man skriver så om kvinnan, men detta är ju för vetenskapen och ej att göra narr åt kvinnolivets natur och för ovrigt skall jag göra det så kort som möjligt, så att även kvinnor skulle kunna läsa det samma.

Detta är om en flicka som föddes i Fru Ahlsted. Modern var 3 år äldre än jag således född på 1860-tal. *Döttern är född på 1880-talet.* Döttern växte kraftigt och såg mycket rar ut och var som kvinna tidigt utbildad och fick sina regler vid 11 års ålder. När hon blev 16 - 17 år blev de så förfärliga att det varade i vickovis ja t.o.m. kom genom mun, näsa och öron. Det söktes doktor och han

ordenerade, men det gjorde ej mera nytta än att "spytta på katten". En gammal duktig och fri doktor sade rent ut att hon blev ej duktig förrän hon blev gift. Folktron var ju vid alla dessa fall att de flickor som hade sådant onaturligt blevo hulplna om de enskilt en torsdagskväll fick en man till att utföra samlag med sig vilken aldrig förut varit när någon kvinna. Som nu detta var en bättre flicka kunde ju ej detta komma i fråga. Skulle om en sådan flicka olyckligtvis komma att taga emot en mans gunst som förut haft beröring med någon kvinna, half det ej sedan att hon fick en man som var oskyldig och ren. Detta var ju således större risk för en bättre flicka att lägga sig på så vis. För ovannämnda flicka söktes nu en "klogkärring". Hon ordenerade att vid nästa gång eller period skulle det tagas det blodiga lintyget jemte lakanet och något till vilket jag ej kunnat få reda på, men efter vad man kunnat förstå skulle det varit några vissa blygdhår. Detta skulle tiggandes läggas i skjutande asketräden torsdagskväll efter solnedgången.

Det väckte mycket uppseende, när det en gång omkr. 15-20 år sedan vid Stengården i Fru Ahlsted på en avhuggen askstubble med tätt uppväxande skott vid allmänne landsvägen mellan Malmö och Ystad, fann ett nerblodat lakan och dätto kvinnisärk (lintyg) tillhörande en yggre kvinna, men det nertystades av äldre kvinnor som förstod vad det betydde.

Den kloka kärringen sade att ovannämnda flicka kom för bäckhästen i köket där han gick in genom vattenledningen och upp i pumpen varvid han bolade med henne. Flickan blev du tig och är nu gift.

Hennes mormor kunde igna och stäva bly och

blössa med krut för sjuka. Jag har i min samling dels obegagnat bly av klädes, förider och kyrkobly, jemte över sjuka smält bly i flera former och dito blöscerkrut som tillhört henne. Jag tycker det är roligt att hava det annars skulle det ju varit dess tätta plats på Nordiska museet folkminnes arkiv, dit det får väl komma en gång. Hoppas att denna min nära nog oförskämda berättelse ej inverkar hatfullt på mig av museets kvinnliga amanuenser.

Tacksam om svar om något liknande är känt förut på museet. Liknande har jag hört mera.

I detta kan man ju tydligt och så spåra en hednisk Odinskult. Bäckhästen eller Ellen måste ju försvinna från flickan när hon sökte skydd hos asken hednakultens heliga träd t. ex. offerlunden vid gamla Uppsala sägs ju hava varit av askar som ännu kvarstå.

Jag har ju nu sprungit långt från ämnet nemligen beviset att den av hemslöjd damerna i nutiden s. k. bäckhästen å Skånes rödlakansväfnaderfej, ja absolut kan ej vara den av bondkvinnorna så fruktade bäckhästen utan det är i stället Nordskyttens häst. Jag skriver en uppsats i 'Sydslättens Jul 1925' där jag påstår detta och även med en bild av en åkedyne från 1803 vari den så k. Bäckhästen är afbildad. Å denna Åkedyne är den försedd med tvådelade fötter således 8 fötter eller Sliepner Odenshäst. Rund omkring varje hästfigur är det två och två fåglar med kors emellan (Torshammar som i kristentid blivit avbildat som ett kors). Dessa fåglar äro ju tydligen Odens korpar.

Denna 1803 års väde åkedyne är ju tydligen ej hemslöjdens barndom vari sig i mönster eller väfnad, utan snarare på hemslöjdens ålderdom strax före dess

? tappe

död i senare delen av första hälften av 1800-talet. Senare i slutet av 1800-talet har den ju på nytt föddes men ej i så vackra färger. Att hemslöjden florerat i Skåne och Danmark på början av 800-talet ser vi ju i de isländska sagorna, där det omtalas att när Sigfred Favnesbane skulle gå i början efter sin falk, kom han att för första gång se Brynhild Budles dotter, där hon satt med sina jungfrur i möstugan och väfde en kappa och broderade deri med guld och silfver. Sigfred Favnesbanes bedrifter (se Rafns danska beskrifning 1828 om de Isländska sagorna). Som synes voro hemslöjden redan då i flor. Hästen (Odens senare Nordskyttens ritter) har sedan hednatiden fortlevat på landsbofolkens väfnader och först vid dess död tid av våra mäktiga till en del gamla nära nog sagt envisa och påstående ogifta damer kallats för bäckahästen. Det är ju ett allmänt erkänt faktum, fastän undantag finnes, att när en kvinna som går ogift alltid blir så att det hon får för sig, det är både rätt och säkert.

Vore tacksam om svar å Bäckahästen eller Oden, (Nordskyttens)häst,

Vi hava ju också rödlakan i blix- och stjärnmönster. Det är ju tydligen efter asaguden Thor. Det omnämnes ju av Johan Eenberg om gamla Uppsala 1704 och bestyrkes av Rydbeck, att boken är sanningsenlig. Där beskriver ju Thor vara ett guldbelagd beläte sittande på en tron med en himmel över sig vari synes tolf stjernor ---- i vänstra handen har han sin thors eld. (Se sid. 113).

Det är ju då också otvivelaktigt att våra rödlakans väfnader vari stjern- och blixtmönstret äro tillhopa att det är efter asaguden Thors tron som

nog varit liknande på flera orter. I ens ungdom sades det allmänt när det åskade att det var "Thor-dönne" eller "thor han e ude og kör me sina bocker". På flera ställen å orter har det varit inmurade flintyxar på lejdin under taket för att inte åskan skulle nerslå i huset.

Namnen Yöro "de va farlet va de blixtra og lyfnorde og dönnere onger sista tordönnan".

Vad sägs om denna min åsigt om hemslöjdsmonstrens härstamning? Jag vore tacksam om att få ett fotografi av de sända sakerna, hästskallen och skon.

Med högaktning

Olof Christoffersson.